

kysymyksiä esimerkiksi suhtautumisesta eri yhteiskunnallisissa asemissa oleviin eunukkeihin antiikin aikana. Muistiteoria nousee esiin erityisesti, kun Kartzow analysoi eunukin hahmon tulkintaa varhaiskristillisessä perinteessä. Kirkollisessa muistissa monella tapaa poikkeavasta hahmosta rakennetaan askeettisen kristillisen ihanteen mukainen mies, jonka tumma ihonväri häivytetään taka-alalle kuvaamalla, kuinka kastevesi tekee hänestä (hengellisesti?) valkoisen.

Anna Rebecca Solevåg ja Anders Martinsen lähestyvät etiopialaista hoviherraa eunukin kastroidun ruumiin ja siihen antiikissa liittyneiden stigmojen ja merkitysten kautta. Solevågin artikkeli hyödyntää queer-teoriaa sekä vammaisuuden tutkimusta (disability studies) tarkastellessaan eunukia kastroiduna miehenä. Juutalaisessa pyhyyslaissa suhde fyysisiin poikkeavuuksiin, myös kastroituihin miehiin, oli kielteinen, vaikka Jesajan kirjan profetiassa hurskaat eunukitkin pääsevät mukaan juutalaiseen uskon yhteisöön (Jes. 56:3–5). Apostolien tekojen eunukin lukema katkelma Jesajan kirjasta, kuvaus runnellusta ja halveksitusta miehestä (Jes. 53:7–8), liittyy Solevågin luennassa myös eunukkiin itseensä: hänen vartalonsa on kastaation yhteydessä runneltu ja eunukina hän on joutunut kantamaan mukanaan sekä fyysisistä että sosiaalista stigmaa. Anders Martinsen puolestaan analysoi eunukia maskuliinisuuden näkökulmasta. Käsiteltyään ensin maskuliinisuuden tutkimusta yleisesti hän kiinnittää huomionsa eunukin dynaamiseen maskuliinisuuteen: hahmosta käytetään tekstissä sekä nimitystä *aneer* (mies) että *eunouk-hos* (eunukki). Etiopialaisen hahmo ei kuitenkaan ole helposti lokeroitavissa: valtaa käyttävänä hahmona hän ei sovi antiikin stereotyyppoihin pehmeistä, naismaisista eunukeista.

Teoksen kaksi viimeistä artikkelia, molemmat Gitte Buch-Hansenin kirjoittamia, lähestyvät etiopia-

laista eunukia taiteentutkimuksen näkökulmista. Ensimmäinen analysoi Roberto Rossellinin Apostolien tekoihin perustuvan tv-sarjan kuvausta etiopialaisen ja Filippoksen kohtaamisesta. Buch-Hansen kuvaa, kuinka Rossellinin tv-sarjaansa luoma tulkinta pyrkii käsittelemään esimerkiksi orjuuteen ja työhön liittyviä teemoja ja samalla kuvaamaan kristinuskon universaaliutta juuri etiopialaisen eunukin kautta. Jälkimmäinen artikkeli puolestaan erittelee Rembrandtin maalausta etiopialaisen eunukin kasteesta. Kirjan kansikuvaksikin valitussa maalauksessa Rembrandt on Buch-Hansenin mukaan pyrkinyt mahdollisimman suureen historialliseen ja maantieteelliseen tarkkuuteen. Toisaalta maalaus heijastelee myös Rembrandtin aikana keskeisiä teemoja, kuten Länsi-Intian kauppakompanian toimintaa sekä kalvinistien ja jesuiittojen kamppailua lähetysalueista.

Kokonaisuutena teos toimii erinomaisena johdatuksena postmodernin ajan raamatuntutkimuksen menetelmien kirjoon. Huomiota kiinnittää luentojen selkeä yhteys nykytodellisuuteen ja sukupuolen, etnisen identiteetin, maahanmuuton ja ihmisarvon kaltaisiin teemoihin sekä siirtymä Raamatun tekstien historiallisesta taustasta niiden tulkintoihin. Postmoderni tutkimus tunnustaa kenties edeltäjiään paremmin olevansa oman aikansa tuote – toki tutkimus on aina aiemminkin ollut sidoksissa oman aikansa kysymyksiin. Keskittymällä etiopialaiseen eunukkiin teos kuvaa osuvasti nimenomaan hoviherran hahmon monitahoisuutta.

MINNA HEIMOLA
TEOL. TRI, HELSINKI

TIMO ESKOLA Uuden testamentin narratiivinen teologia. Kauniainen: Perussanoma 2011. 536.

Eksegetiikassa on totuttu tarkastelemaan yksittäisiä tekstijaksoja tai tarkasti rajattuja aihealueita, ja etenkin nykyään tutkijat ryhtyvät harvoin laatimaan Vanhan tai Uuden testamentin teologian kokonaisuusityksiä. Tällaiset projektit vaativat vuosien, jolleivät vuosikymmenien kokemuksen. Myös suomalaisessa eksegetiikassa on melko vähän tämänkaltaisia laajoja tutkimuksia. Muodostunutta aukkoa täyttää Timo Eskolan *Uuden testamentin narratiivinen teologia*. Kirjaa on arvioitu aiemmin ainakin *Perusta*-lehdessä (1/2012) kahdeksan kirjoittajan voimin. Vahvistan arviossani osan aikaisemmin esitetystä kritiikistä. Nostan lisäksi esille joitakin uusia näkökulmia Eskolan teokseen.

Kirjan johdannossa Eskola selvittää, mitä hän tarkoittaa narratiivisuudella. Lisäksi hän esittelee metodiin sisältyviä käsitteitä. Uuden testamentin teologiaa tarkastellaan neljässä ensimmäisessä pääluvussa: ”Jeesuksen sanoma”, ”Varhaisimman kristikunnan sanoma”, ”Apostoli Paavalin teologia” sekä ”Juutalaiskristillinen julistus” ja ”Ilmestyskirja”. Eskola tiivistää kirjansa pääteetit viimeisessä pääluvussa ”Narratiivisen teologian suuri kertomus: Jumalan kuninkuuden teologia”.

Teos on kokonaisuutena helppolukuinen, antoisa ja uutta opettava lukukokemus. Ajatuksenkulkua on vaivatonta seurata ja lukija tempautuu kirjan muodostaman kertomuksen vietäväksi. Nautinnollisista yksityiskohdista mainittakoon shemauskollisuutta käsittelevän osion (I.4) monet havainnot. Paholainen koeteli nimenomaan Jeesuksen shemauskollisuutta, ei tämän tietoja Jumalan olemuksesta tai uskonnon oikeasta noudattamisesta. Kolme kiusausta autiomaassa vastaa juuta-

laisen teologian käsitystä sydämen, sielun ja voiman rakkaudesta. Myös kylväjävertaus noudattaa shema-uskollisuuden kolmijakoa. Teos sisältää paljon hedelmällisiä yksityiskohtia ja luulen sen tarjoavan runsaasti inspiraatiota muun muassa papin työhön, esimerkiksi saarnojen valmistamiseen.

Ansioidensa ohella kirja kuitenkin sisältää myös ongelmia useilla eri tasoilla. Teoksessa on niin rakenteellisesti hankalia ratkaisuja kuin tyylikkeitäkin sekä suoranaisia asiavirheitä. Kun luin kirjan otsikon ensimmäisen kerran, oletin, että teos sisältää tieteellistä narratiivista analyysiä eri Uuden testamentin teksteistä, joiden pohjalta kirjoittaja muodostaa kokonaiskuvan kirjakohtien teologiasta. Nimestään huolimatta Uuden testamentin narratiivinen teologia ei juuri sisällä tämänkaltaista tutkimusta. Lisäksi johdannossa narratiivinen metodi esitellään varsin kapeasti. Keskeiset käsitteet (topos, motiivi, johtomotiivi, teema ja metanarratiivi) käydään läpi nopeasti, eikä lukijan ole helppo ymmärtää, miten niitä tullaan soveltamaan analyysissä. Teoksen edetessä lähinnä metanarratiivin käsitettä käytetään useampia kertoja, mutta muut termit jäävät suurelta osin ainoastaan johdannon maininnoiksi.

Kirjassa esiteltävää metodologiaa ei myöskään verrata muihin narratiivisiin lähestymistapoihin. On vaikea päätellä, missä määrin kirjoittaja on muista vaihtoehdoista tietoinen. Esimerkiksi narraatiotutkimuksen kannalta merkittävää Boothin–Chatmanin-mallia ei mainita teoksessa lainkaan. Kaiken kaikkiaan metodin esittely ja soveltaminen on tutkijan näkökulmasta puutteellista. Tilanetta ei korjaa myöskään vain kolmen sivun mittainen kirjallisuusluettelo, jossa esiintyy lähinnä teologian alan teoksia, mutta ei lainkaan kirjallisuustieteellistä metodologiaa käsitteleviä monografioita. Samanaikaisesti narratiivista lähestymistapaa ei valoteta riittävän yleistajuisella tavalla maallikoille. Metodien esit-

tely jää jollain tavoin näiden kahden yleisön, tutkijoiden ja maallikoiden, tarpeiden puoliväliin. Yksityiskohtana mainittakoon, että vaikka teoksessa käsitellään erikseen evankelisteiden teologian yhteydessä myös Luukasta, Robert C. Tannehillin klassikkomonografia *The Narrative Unity of Luke-Acts* ei ole päätyynyt kirjallisuusluetteloon.

Kaiken kaikkiaan on hieman epäselvää, mikä on kirjan kohdeyleisö. Alaviitteiden poisjättäminen, valikoitu kirjallisuusluettelo ja metodin kevyt esittely antavat ymmärtää, että teos on tarkoitettu enemmän populaariin käyttöön kuin tiedeyhteisölle. Kuitenkin muun muassa paikottainen tieteellisen terminologian käyttö, tutkijoiden sukunimien mainitseminen suluissa leipätekstissä sekä kirjan loppuosan liite (Katsaus Uuden testamentin teologian kokonaisuuteen) suuntaisivat teosta enemmän tutkijoille kuin tavallisille lukijoille. Toisaalta Eskola jättää toisinaan lähteensä arvailujen varaan ja käyttää epämääräisiä ilmaisuja kuten ”monet tutkijat katsovat”. Teos pyrkii osaltaan seuraamaan raamatuntutkimuksen uusimpia linjauksia. Kirjassa todetaan sen ottavan huomioon Jeesus-tutkimuksen kolmannen aallon sekä Paavali-tutkimuksen ”uuden perspektiivin”. Näiden uusien tutkimussuuntausten hyödyntäminen itse analyysissä jää kuitenkin monin paikoin selventämättä.

Teoksen rakenne painottuu ymmärrettävästi eniten Jeesuksen (171 sivua) ja Paavalin (180 sivua) teologioiden tarkastelemiseen. Muutama muu seikka rakenteen osalta sen sijaan yllättää. Teoksessa käsitellään lyhyesti erikseen evankelisteiden teologiaa: tässä yhteydessä tarkastellaan Matteuksen, Markuksen ja Luukkaan sisältöjä, mutta jostain syystä Johannesta ei. Johannekselainen teologia, evankeliumi sekä kirjeet, käydään läpi myöhemmin, mutta otsikointi on silti hieman harhaanjohtavaa. Vaikka kirja väittää käsittelevänsä Uuden testamentin teologiaa, moni Uuden testamen-

tin teksteistä jää verrattain vähäiselle tai olemattomalle huomiolle. Esimerkiksi kirjeet Titukselle ja Filemonille eivät ole saaneet omia alaotsikoita. Samoin Apostolien tekojen sisältöä tarkastellaan Paavalin teologian analyysin yhteydessä vähän, vaikka tarkastelulla olettaisi olevan suuri merkitys.

Teoksessa on yhteensä viisi päälukua, 28 alalukua sekä 121 alaluvun alalukua. Näin ollen uusi otsikko tulee vastaan noin joka neljännellä sivulla, mikä herättää epäilyksen rakenteen toimivuudesta. Ovatko kaikki otsikot tarpeen etenkin Jeesus-luvussa? Kirjassa esiintyy paljon toistoa esimerkiksi eksiilin retoriikan sekä Jumalan kuninkuuden osalta. Yksittäisen luvun alle mahtuu kohtalaisen vähän tekstiä, joten herää kysymys, ehditäänkö kyseistä aihetta käsittelemään riittävän syvällisesti. Lisäksi osa uusista aihealueista olisi kaivannut pidemmän johdannon; esimerkiksi luvun 3.2 (Pyhän Hengen kaste) tarkoitusperä kokonaisuuden kannalta jäi itselleni epäselväksi. Rakennetta arvioitaessa olisi ollut kenties hyvä sijoittaa kirjan lopussa oleva ”Katsaus Uuden testamentin teologian kokonaisuuteen” kirjan alkuun. Näin lukija olisi saanut ensimmäiseksi perehdytyksen kokonaisuudesta käytävään keskusteluun. Keskustelun yhteydessä Eskola kritisoi erityisesti Heikki Räisäsen näkemyksiä ja lähestymistapaa.

Mielestäni Eskolan teesi siitä, että Uuden testamentin teologia rakentuu erityisesti hengellisen pakkosiirtolaisuudesta vapautumisen ja Jumalan kuninkuuden metanarratiiville, on päällisin puolin vakuuttava. Tutkimuksessa on kuitenkin esitetty myös vaihtoehtoisia kokonaisnäkökulmia, kuten Jumalan lupaukset ja niiden toteutuminen. Tämän lisäksi Uusi testamentti sisältää materiaalia, joka ei tunnu sopivan yhteen pakkosiirtolaisuusteeman kanssa. Miten nämä tekstijaksot otetaan huomioon kokonaisuudessaan? Näistä syis-

tä olisin toivonut Eskolan ottavan kantaa kilpaileviin metanarratiivivaihtoehtoihin tai ainakin esittelevän niitä lyhyesti. Tämä olisi myös osoittanut kirjoittajan olevan niistä tietoinen ja lisännyt oman teesin uskottavuutta. Riittävän korkealla abstraktiotasolla kaikki kuvaukset Uuden testamentin kokonaisteologiasta ovat mahdollisia. Niinpä onkin tarpeellista, että lukija voisi arvioida Eskolan näkemyksiä muiden vastaaviin. Millä tavalla Eskolan kuvaus on rajaukseltaan ja tiivistyskyylyltään uskottavampi kuin muut?

Raamatun paikkahakemisto olisi ollut erinomainen lisä teokseen ja olisi lisännyt kirjan käytettävyyttä. Varsinaisista asiavirheistä ja yksipuolisista tulkinnoista nostettakoon esille yksi kumpaakin. Paavalin teologiaa käsitellessään Eskola toteaa: "Kun Paavali lainaa Roomalaiskirjeessä Habakukin kirjan avainjaetta, hän ei käytä siitä Septuagintassa esiintyvää muotoa, vaikka hän muutoin usein käyttää tuota käännöstä" (s. 377). Näin ollen Eskola olettaa, että Paavali olisi lainannut Septuagintasta samaa rekonstruoitua versiota kuin mikä meillä on saatavilla. Todellisuudessa on mahdotonta sanoa, lainasiko Paavali Septuagintaa sanatarkasti oikein vai väärin, koska emme tiedä, millaista versiota apostoli käytti. Jaakobin kirjettä käsitellessään Eskola puolestaan toteaa: "Kirjeen ainoana tarkoituksena on vahvistaa uskovia, jotta he säilyisivät uskossa loppuun saakka" (s. 471). Tämä vaikuttaa liioittelulta. Eikö Jaakob ota myös kantaa esimerkiksi liialliseen armokeskeisyyteen ja näin ollen siihen, millaisen vaikutuksen useat Paavalin kirjeet ovat retriikallaan saaneet aikaan?

Puutteistaan huolimatta Uuden testamentin narratiivinen teologia on tervetullut Uuden testamentin kokonaisuus, ja sille on oma paikkansa suomalaisessa eksegetiikassa. Paksuhkoa teosta on miellyttävä lukea ja se tarjoaa virkistävän näkökulman Raamatun yksityiskohtaiseen tarkasteluun tottuneelle lukijalle.

Kirja antaa paljon uutta ja varteenotettavaa tietoa, kunhan osaa erotella heikommasta ja vahvemmat kohdat toisistaan.

NIILO LAHTI
TEOL. MAIST., JOENSUU

CAROLINE VANDER STICHELE & HUGH S. PYPER (ED.)

Text, Image and Otherness in Children's Bibles: What Is in the Picture? Society of Biblical Literature, Semeia Studies 56. Leiden: Brill 2012. 364 s.

Lastenraamatut ja Raamatun tarinoita vapaammin hyödyntävät muakelmat ovat länsimaisessa kulttuurissa useimpien ihmisten ensikontakti Raamattuun. Siten ne muokkaavat ihmisten käsityksiä Raamatun luonteesta ja keskeisestä sanomasta. Samalla kertomukset antavat Raamatun auktoriteetin tukemina aineksia rakentaa käsityksiä mieheydestä, naiseudesta, sankaruudesta, ystävytydestä ja monista muista tärkeistä teemoista.

Raamattukirjallisuuden vaikutus ulottuu myös aikuisiin, jotka lukevat näitä kirjoja lapsilleen. Lasten Raamatut nojaavat Raamatun auktoriteettiin, mutta toimittajat, kirjoittajat ja kuvittajat ovat vapaampia liittämään sekä tekstiin että kuviin tulkintoja verrattuna kääntäjiin, joiden oletetaan seuraavan kiinteästi alkutekstiä. Silti monet lapsille suunnatut teokset esitellään takakansiteksteissä ikään kuin käännösinä: kirjat kertovat lapsille ymmärrettävällä tavalla Raamatun kertomuksia ja tulkinnan osuus jää piiloon.

Caroline Vander Stichele ja Hugh S. Pyper ovat toimittaneet lasten raamattukirjallisuudesta tiiviin ja monipuolisen kolmentoista artikkelin kokoelman, joka sisältää myös

lyhyen johdannon teemaan ja kolme kokoavaa puheenvuoroa kirjan lopussa. Kokoelma käsittelee lapsille suunnattua raamattumateriaalia nimenomaan toiseuden ja ryhmäidentiteetin näkökulmista. Aihe on kiinnostava ja tärkeä, mutta vähän tutkittu.

Kirjan teema on monipuolinen ja asettuu eri tutkimustraditioiden leikkauskohtaan. Artikkelit hyödyntävät laajaa tieteid kirjoo: eksegetiikkaa, taiteiden tutkimusta, kirjallisuustiedettä, feminististä kritiikkiä, psykologiaa ja yhteiskuntatieteitä. Eksegetiikan osalta teema asettuu luontevimmin osaksi reseptiohistoriaa. Teos ei ole yleisesitys, eikä Vander Stichele ja Pyperin kirjoittama johdanto korvaa esitietoja aiheesta. Asiaan vihkiytymättömän lukijan kannattaa ennen varsinaisia sisältöartikkeleita lukea johdannon lisäksi kirjan lopussa olevat Bealin, Bottigheimerin ja Exumin vastineet, jotka vetävät yhteen kokoelman teemoja, asettavat niitä tutkimushistoriaan ja esittelevät myös itse artikkeleita. Bottigheimer esittelee lyhyesti myös lastenraamattugenren taustaa ja syntyä 1700-luvulla ja kokoaa aiheesta tehtyä tuoretta tutkimusta.

Muutama artikkeli liittyy varsin erityiseen historialliseen tilanteeseen, kuten 1800-luvun Kiinaan (Lee) ja apartheid-ajan Etelä Afrikkaan (Punt), tai ryhmään, kuten kreationisteihin (Du Toit). Tällöin historiallinen taustoittaminen jää hiukan ohueksi, mutta näistäkin yhteyksistä löytyy yhteisiä teemoja muiden artikkelien kanssa. Artikkeleissa tarkasteltujen aineistojen laajuus vaihtelee kahdesta elokuvasta (Vander Stichele) tai kolmesta sarjakuvasta (Dupertuis) satoihin lastenkirjoihin (England, Gunn). Vain harvoihin teoksiin pohjautuva analyysi on toki heikommin yleistettävissä, ja näissä artikkeleissa olisi ollut mahdollista arvioida edes hiukan laajempaa aineistoa. Laajojen aineistojen avulla taas artikkeleihin saadaan myös ajallista ulottuvuutta, kun on mahdollis-